

УДК 378.1:378.147.88:614

ІНСЦЕНУВАННЯ КЛІНІЧНИХ СИТУАЦІЙ У КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

М. А. Давидчук

Криворізький медичний коледж

У статті розглянуто проблеми позитивної мотивації студентів у процесі самостійного опанування професійними компетентностями. Науковий аналіз та власний педагогічний досвід дозволив стверджувати, що одним із шляхів розв'язання виокремлених завдань є впровадження інтерактивних дидактичних методів. Особливу увагу автор звертає на сутність, види та форми самостійної роботи з огляду на специфіку навчання у медичному коледжі. Доведено, що залучення студентів до такого виду діяльності через інсценування клінічних ситуацій максимально наближує майбутніх медиків до реальних умов, забезпечує усвідомлене та якісне оволодіння необхідними вміннями й навичками.

DRAMATIZATION OF CLINICAL SITUATIONS IN THE CONTEXT OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK ACTIVATION IN MEDICAL COLLEGE

M. A. Davydchuk

Kryvyi Rih Medical College

The article deals with the problems of positive students' motivation in the process of professional competency self-mastery. Scientific analysis and own pedagogical experience have allowed to assert that one of the ways of solving the certain tasks is the interactive didactic methods implementation. The author attaches particular importance to the nature, types and forms of independent work according to the studying at medical college particular characteristics. It is proved that the involvement of students in this kind of activity through the dramatization of clinical situations ultimately brings future physicians to the real conditions, provides a conscious and qualitative acquisition of the necessary skills and abilities.

Вступ. Інноваційні стратегії розвитку освіти України висувають конкретні вимоги до підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців загалом, медицини – зокрема. А саме: вільне володіння інформаційно-комунікативними технологіями, готовність до безперервного професійного розвитку та зростання, формування критичного креативного мислення. За традиційних умов студенти займають пасивну позицію учасника навчального процесу, сприймають подану інформацію як беззаперечний факт. Така форма організації навчання значно скорочує часові та інтелектуальні витрати, але виявляє й низку недоліків: отримані знання є малоефективними та згодом втрачаються; студенти не мають змоги інтегрувати вміння й навички з іншими суміжними дисциплінами та використовувати у професійній діяльності. Реалії сучасної медичної освіти вимагають зміни вектора навчання з багаторазового неусвідомленого повторення вправ

на формування у студентів самостійності в отриманні нових знань як внутрішньої потреби, так і якісного використання їх у практичній медицині.

Відтак, самостійна робота поступово перетворюється на провідну та ефективну форму організації навчального процесу, що підсилює отримання й закріплення професійно значущих компетентностей.

Подальша робота у визначеному руслі вимагає структурованого аналізу відповідних літературних джерел. З-поміж дидактів сучасності особливу увагу на означений феномен звертали В. Буряк, Н. Герасименко, Н. Грекова, Н. Калашнік, Л. Кондрашова, В. Овчаренко, І. Шимко. Учені розглядають самостійну роботу як метод, що сприяє глибокому опануванню знань та формує власне самостійність суджень, розвитку, вдосконалення.

Цікавою для нас є позиція О. Малихіна щодо визначення самостійності як діяльності, спрямованої на особистісне й професійне самовдосконалення, в осно-

© М. А. Давидчук, 2017

ві якого лежить усвідомлена орієнтація суб'єкта на самостійне здобування знань, розвиток індивідуальних здібностей і стійке мотиваційно-вольове прагнення до самонавчання, самоуправління, самореалізації, саморозвитку, самовдосконалення [1].

На думку А. Алексюка, А. Аюрзанайн, П. Підкасистого, В. Козакова [2], самостійна робота створює підґрунтя до систематичного оновлення суб'єктивних знань, формування умінь орієнтації у динамічно змінюваних інформаційних потоках, що є необхідним складником сучасної освіти.

Надалі акцентуємо увагу на наукових доробках І. Зимньої [3], яка досліджує природу самостійності у навчанні в аспекті створення стійкої позитивної навчальної мотивації, розвитку самодисципліни, відповідальності, самовдосконалення та самопізнання.

У процесі аналізу наукової літератури виокремлюємо провідний аспект, на якому наголошують викладачі медичних коледжів (І. Губенко, О. Гуменюк, М. Шегедин), що формування якісно нового компетентного спеціаліста медицини не можливе без самостійності суджень, пошуку альтернативних шляхів розв'язання проблем, здатності до самоаналізу, корекції дій, рефлексії.

Еволюція дидактичних поглядів дозволила розглядати виокремлену дефініцію як активний вид пізнавальної діяльності, що характеризується самостійним пошуком, аналізом, систематизацією та усвідомленням суб'єктивно нових знань; формуванням та екстраполяцією професійно значущих умінь на вимоги практичної медицини; самоконтролем; саморозвитком.

На практиці визначають та застосовують два основних види самостійної роботи студентів: 1) аудиторна, що передбачає різні види репродуктивних, контрольних, творчих та практичних завдань під час теоретичних й практичних занять; 2) позааудиторна – виконується самостійно чи групою студентів у зручному темпі у навчальному закладі (бібліотека, кабінет тренінгу, інтернет-кімната), або за його межами; передбачає відтворювальну, пошукову чи дослідницьку роботу, результатом якої можуть бути заповнення щоденника, робота із структурно-логічними схемами, таблицями, доповіді, реферати, презентації, виконання медичних маніпуляцій тощо.

Основна частина. Нерідко викладачі говорять про недостатній рівень сформованості у студентів умінь систематизувати, планувати, контролювати й корегувати власну навчальну діяльність без сторонньої допомоги та курації. Задля дослідження означеної

проблеми було проведено анкетування майбутніх медиків першого року навчання. Оптимальною виявилася методика «Незакінчене речення», запропонована А. Марковою [4], упровадження якої передбачає не вибір можливої відповіді з-поміж запропонованих альтернативних варіантів, а вільне висловлювання респондента стосовно конкретного питання. Такий вид діагностування стимулює до роздумів та формулювання особистісно значущих позицій.

Аналіз результатів дозволив дійти таких висновків. З-поміж студентів нового набору, 33 % респондентів із низьким рівнем мотивації до самостійного навчання. Вбачають самостійну роботу як таку, що не дає позитивного результату. Прагнуть отримувати інформацію за умови односторонньої комунікації, коли викладач трансліює необхідний матеріал під час лекції у «готовому» вигляді, а студенти відтворюють його на практиці, виконуючи фактично копіювальні дії за зразком. Середній рівень самостійності виявляють у 42 % студентів, які налаштовані виконувати завдання академічного мінімуму, а лише 18 % – вмотивовані до якісного засвоєння матеріалу, розуміють сутність самостійного навчання, мають сформовані навички роботи із різними інформаційними джерелами.

Результати анкетування створили підґрунтя для виокремлення проблем, що ускладнюють організацію інтенсивної самостійної роботи студентів (низький рівень мотиваційної, інтелектуальної та комунікативної готовності); упровадження ефективних форм і методів навчання та раціонального планування, що забезпечить підвищення позитивної мотивації.

В організації аудиторної самостійної роботи студентів найбільшу роль відіграють доклінічні практичні заняття, де студенти, у результаті багаторазового повторення, набувають професійно-значущих компетентностей. Проте традиційна методика передбачає автоматизацію складних дій, нівелюючи самостійність мислення у медсестринському процесі. Реалізація означених позицій унеможливлюється механічністю та одноманітністю виконання тих чи інших завдань. Як один із напрямків розв'язання проблем пропонуємо впровадження інтерактивного дидактичного методу «ділова гра», що передбачає імітацію клінічних ситуацій із повним або частковим комплексом симптомів, за певними правилами і завданнями, групою студентів у діалоговому режимі, під керівництвом та контролем викладача, із наступним обговоренням та оцінюванням. Таким чином, забезпечується максимальне наближення навчання до реаліїв меди-

чини, що дозволяє уникнути рутинного заучування інформації та алгоритмів маніпуляцій. Завданням інсценування клінічних ситуацій є не засвоєння фактичного, визначеного навчальним планом, матеріалу, а цілеспрямований пошук особистісно нового знання – орієнтира подальшої самостійної роботи у навчанні та майбутній професійній діяльності.

Якісна реалізація запропонованого методу передбачає ґрунтовну попередню підготовку як викладача (визначення мети, обсягу, змісту, терміну, форми і методів контролю), так і студентів (виконання покрокових інструкцій). У більшості завдань, ролі будуть поділені між двома дійовими особами: пацієнт й медична сестра або фельдшер швидкої допомоги. Інші учасники виступатимуть арбітрами, фіксуватимуть можливі порушення й недоліки у зошитах або спеціальних бланках.

Залежно від рівня попередньої підготовки студентів та сформованості навичок самостійного навчання на початкових етапах як пацієнт повинен виступати викладачем, пропонуючи правильний комплекс симптомів конкретного захворювання. У подальшому педагог може зайняти роль лікаря або фельдшера. Така зміна позицій дозволить продемонструвати різні аспекти професійної комунікації із дотриманням правил етики і деонтології. На заключних практичних заняттях доклінічного циклу можна доручити студентам самостійно інсценувати клінічну ситуацію.

Оскільки така форма роботи покликана деталізувати, коректувати, поглиблювати самостійно отримані знання та автоматизувати сформовані професійні уміння, трансформуючи їх у навички, умови клініко-ситуативних завдань можна сформулювати таким чином:

Вас госпіталізовано до нефрологічного відділення. Ви пред'являєте скарги на зменшення кількості сечі та зміну її кольору на яскраво-червоний, біль у попереку, що іррадіює у пахвинну ділянку, підвищення температури тіла до 38 °С, набряки під очима.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Малихін О. В. Теоретико-методологічні засади організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.09 / О. В. Малихін. – Кривий Ріг, 2009. – 504 с.
2. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : [навч. посіб.] / [Алексюк А. М., Аюрзанайн А. А., Підкасистий П. І., Козаков В. А.]. – К. : ІСДО, 1993. – 336 с.

Завдання для пацієнта: додайте об'єктивні симптоми захворювання.

Завдання для медичної сестри: проведіть медсестринське обстеження; визначте медсестринський діагноз, мету та план незалежних медсестринських втручань; продемонструйте заявлені маніпуляції.

Правильно організована самостійна робота передбачає обов'язкове ускладнення й збільшення обсягів завдань, що забезпечує розвиток самостійності та перехід до творчої пошукової діяльності.

Робота, організована таким чином, реалізує низку функцій:

- 1) корегуюча – студенти мають змогу уточнити за своєю самостійно інформацію, виявити та виправити недоліки;
- 2) інтегруюча – передбачено обов'язкове використання знань суміжних дисциплін та їх екстраполяція на конкретну клінічну ситуацію; створення цілісного уявлення щодо професійної діяльності із особистісним значенням;
- 3) контролююча – зручний і ефективний спосіб перевірки рівня підготовки студентів до практичного заняття;
- 4) стимулююча – активує самостійний пошук необхідного матеріалу, його аналіз, порівняння, узагальнення та систематизацію; формує пізнавальні мотиви та інтереси; підвищує навчальну мотивацію до самопідготовки та самоосвіти.

Висновки. Мета сучасних медичних освітніх закладів середньої ланки полягає не у передаванні комплексу професійних умінь з конкретної дисципліни, а у формуванні навичок самостійного орієнтування у нетипових клінічних ситуаціях, визначення об'єктивних проблем пацієнта та шляхів їх розв'язання через адекватну комунікацію та співпрацю, що постає загальною передумовою формування фахівця європейської формації.

3. Зимняя И. А. Компетентностный подход в образовании (методолого-теоретический аспект) [Текст] / И. А. Зимняя // Проблемы качества образования : материалы XIV Всероссийского совещания. – М., 2004. – Кн. 2. – С. 161–162.
4. Маркова А. К. Формирование мотивации учения : книга для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 191 с.

Отримано 14.11.17